

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

לפני כבוד השופטת רונית גורביץ

1. מ.ל. התובעים/הנתבעים שכנגד
2. מ.ל. בתביעה הכספית
באמצעות עוה"ד עירן שושני

נגד

1. מ.ל. התובעים/התובע בתביעה
2. ד.ל. הכספית
שניהם ע"י עוה"ד פרי איקו
ו/או פרי –אלתר יעל
3. מנהל מקרקעי ישראל - נצרת
4. הסוכנות היהודית לא"י נתבעים פורמאליים

1

פסק דין

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

שתי תובענות טעונות הכרעה –

תביעת הורים לביטול מינויי בנם וכלתם כבנים ממשיכים בנחלה,

ומנגד תביעה כספית על סך של מיליון ₪ שהגיש הבן כנגד הוריו, להשבת כספים שהשקיע במשק

ותשלום שכר עבודתו במשך כ- 5 שנים.

א. ואלה עיקרי העובדות

1. התובעים הנם בני זוג, הוריו של נתבע 1, ובעלים של הזכויות בנחלה... במושב ... וחברים

באגודה (להלן: "הנחלה" או "המשק").

2. לתובעים (להלן: "ההורים") נולדו 10 ילדים (5 בנות ו-5 בנים).

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 3. נתבע 1 הינו בנם הבכור (להלן: "הנתבע" בתביעה לביטול בן ממשיך) ונתבעת 2, רעייתו נכון
- 2 לתקופה הרלוונטית (בהמשך התגרשו).
- 3
- 4 4. במשק הייתה מצויה רפת ובה פרות ועגלים וכן למשק מכסה לייצור חלב ומכון חליבה.
- 5
- 6 5. בנחלה מתגורר האח הצעיר א' (להלן: "א'") ובהמשך גם האח ד' (להלן: "ד'").
- 7
- 8 6. הנתבעים הינם הורים לארבעה ילדים, אשר התגוררו החל משנת 1986 ביישוב הקהילתי ... ובנו
- 9 שם את ביתם.
- 10
- 11 7. הנתבע עבד משך שנים רבות כנהג משאית עצמאי וכן עבד בחברת "מובילי תענ"ך".
- 12
- 13 8. בשנת 2002 החל הנתבע לעבוד במשק, כאשר הצדדים חלוקים לגבי נסיבות כניסתו של הנתבע
- 14 לעבוד במשק.
- 15
- 16 9. עם זאת, אין חולק כי הנתבע ניהל ותפעל את המשק החקלאי והפסיק את עבודתו כנהג משאית,
- 17 בשל כך, וזאת עד לשנת 2007.
- 18
- 19 10. בשנת 2004 המשק הצליח לזכות בפרס "חלב הזהב" ואף נתקבלה זכייה בסך 12,500 ₪.
- 20
- 21 11. ביום 29.9.06 נחתם הסכם בן ממשיך בין התובעים לנתבעים (להלן: "ההסכם").
- 22 סעיף 12 להסכם מתיר להורים את הזכות לפנות לבית המשפט לביטול המינוי.
- 23 סעיף 14 מותיר להורים את הזכות להגיש תביעה לביטול המינוי לבן ממשיך במקרה של הפרת
- 24 הבן הממשיך את התחייבויותיו לפי ההסכם.
- 25
- 26 12. במהלך שנת 2006 פעלו התובעים לרישום מינויים של הנתבעים כ "בנים ממשיכים" במשק
- 27 אצל האגודה והמוסדות המיישבים.
- 28
- 29 13. שנה לאחר מכן, בשנת 2007, חל מפנה ביחסי התובעים והנתבעים, הם חדלו לדבר זה עם זה,
- 30 כאשר קיימת מחלוקת לגבי נסיבות יציאתם של הנתבעים מן המשק.
- 31

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

14. הנתבעים קיבלו לידהם סך של 120,000 ₪ מן התובעים סמוך ליציאתם מהמשק.

15. התובעים הפסיקו לתפעל את המשק ומכרו את מכסת החלב, הציוד ובעלי החיים בשנת 2013, וקיבלו עבור כך סכום כסף משמעותי אשר היקפו שנוי במחלוקת.

16. ביום 6.1.2016 הוגשה תביעה לביטול מינויים של הנתבעים כ"בנים ממשיכים" במשק ההורים.

17. וביום 5.10.2016 הוגשה תביעה כספית כנגד ההורים.

ב. הסוגיות שבמחלוקת הינן

א. האם יש מקום להורות על ביטול המינוי של "הבן ממשיך", שמא מכוח הסכמה בהתנהגות של הצדדים, לחלופין מכוח התנהגות מחפירה ולחילופי חלופין מכורח שינוי הנסיבות המשמיטות את הקרקע מתחת למתנת המינוי.

ב. האם התביעה הכספית של הנתבע התיישנה.

ג. האם זכאי הנתבע לפיצוי בגין כיסוי חובות המשק והשקעותיו.

ד. האם זכאי הנתבע לתשלום שכר עבודה, תנאים נלווים והחזר הוצאות בגין עבודתו במשק במשך 5 שנים.

ג. תמצית טענות התובעים

בתביעה לביטול מינוי בנים ממשיכים

18. התובעים טוענים כי טענות הנתבע לכך שהמינוי נעשה על רקע חובות כספיים של המשק, בעטיים פנו אליו שיסייע בשיקומו, לא הוכחו די צרכם.

כך או אחרת, אין מחלוקת מבחינתם כי היו פניות בין הצדדים למינוי הנתבע כבן ממשיך. ולגרסתם, הנתבע הוא זה שפנה לאחיו א', שהפעיל את המשק עד 2002, כדי להתמנות כבן ממשיך ולהפעיל את המשק.

19. לטענת התובעים, מינויים של הנתבעים כבנים ממשיכים התבטל בהסכמה.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1
20. לגרסתם, מהעדויות של הנתבעים וילדיהם עולה כי הפסידו כספים רבים ואיבדו את כל
2 רכושם בהשקעות במשק וכן הרגישו מנוצלים על ידי התובעים, ועל כן בקשו להשתחרר
3 מהמינוי.
4
- 5
21. בנוסף, הנתבעים קבלו תמורה כספית מהתובעים עבור הפסקת ההסכם וביטול המינוי של
6 בנים ממשיכים ויציאתם מהמשק, "כהחזר השקעה", ולפי אומדנו ודרישתו הספציפית של
7 הנתבע במסגרת מו"מ שהתנהל. בנוסף, הושגו הסכמות להחלפת הנתבע ובניו בעבודה במשק
8 וביצוע חפיפה/הכשרה לבניו של התובע בהפעלת המשק טרם עזיבה.
9
- 10
22. עוד טענו כי מאז 2007, במשך 11 שנה, הנתבעים מתגוררים ב..., לא היו פעם אחת במשק,
11 כולל לא בהלוויה והשבעה של אחות הנתבע. הנתבע שב וסירב לכל הושטת יד לשלום מצד
12 הוריו. לגישתם, אם היה סבור לכל אורך השנים כי מגיע לו פיצוי מהתובעים בגין הגירוש
13 הנטען, חזקה שהיה פועל להשבת היחסים עם הוריו על כנם ופותר מולם את הסוגיה הזו.
14 אלא שהתנהלותו מאז 2007 מצביעה שאין לו כל עניין ורצון בזכויות במשק.
15
- 16
23. לחילופין, לטענתם, יש להצהיר על ביטולו ובטלותו של מינויים של הנתבעים כבנים ממשיכים
17 בשל "התנהגות מחפירה" מצידם כלפי התובעים והפרת חלקם בהסכם בן ממשך – הטיפול
18 והדאגה להורים, וזאת מכוח הזכות שניתנה להם בהסכם לפנות לבית המשפט בבקשה
19 לביטול המינוי הבנים הממשיכים.
20
- 21
24. התובעים הפנו לעדות התובע לפיה הנתבע אמר לו שיקבור אותו בתוך הבור ביוב, ולעדותה של
22 התובעת, לפיה כינה אותה בכינויי גנאי. התובעים טוענים כי גם לאחר פרוץ הסכסוך לא
23 הסכים הנתבע להתפייס עם הוריו וסילקם מביתו כאשר אלו באו לבקרו.
24
- 25
25. התובעים טוענים כי נוכח הנתק בינם לבין הבן הממשיך ומשפחתו, העובדה כי הפסיק
26 להתגורר בנחלה התקיים התנאי המפסיק את המתנה של ההורים לבנם. ובנוסף, לגרסתם,
27 אלה לא הסתמכו על המתנה, ולראייה לא בנו בית במושב פרזון אלא המשיכו להתגורר
28 בביתם בגן-נר.
29
- 30

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

1 26. התובעים טוענים כי במקרה דנן קיים תנאי מפסיק – והוא החיוב של הבן ממשיך לדאוג
2 להוריו ולהתגורר במשק בסמוך אליהם. הוא אף לא העביר להוריו תשלום חודשי של 5000
3 ₪, לאור הפרת התנאים, המתנה בטלה.

4
5 27. עוד טוענים כי השקעה כספית כה רבה מצד הנתבע והסתמכותו על היותו בן ממשיך הייתה
6 צריכה לבוא לידי ביטוי, כאשר הציעו לו לשוב למשק. אי חזרתו אפוא אומרת דרשני.

7

8 28. לגישתם, הנתבע הודה כי קיבל סכום של 120,000 ₪ מתוך פיצוי שהובטח לו בסך של 150,000
9 ₪, באופן שחסר סכום של 30,000 ₪ בלבד כדי להשלים את העסקה. לטענת התובעים –
10 הנתבע מעוניין בפיצוי נרחב יותר מזה אשר סוכם לאחר מו"מ, ואין לכך כל קשר לעניין ביטול
11 מינוי הבן ממשיך, שכבר אינו רלוונטי.

12

13 29. לסיכום, התובעים דורשים להצהיר על ביטול מינויים של הנתבעים כ"בנים ממשיכים" היות
14 ובוטל בהסכמה ולחילופין כי התקיימו התנאים לביטול המינוי.

15

16

לעניין התביעה הכספית

17

בהליך זה התובע הוא מ' והנתבעים שכנגד - ההורים

18

19 30. לטענת הנתבעים, מרבית התביעה שלפני חודש 10/19, שבע שנים לפני הגשת התביעה כספית,
20 התיישנה. ולא יכול להיות הסבר להארכת מועד תקופת ההתיישנות.

21

22 31. לגופו של עניין, טוענים כי התביעה הכספית סותרת את עמדת התובעים כי הם עדיין בנים
23 ממשיכים, שכן אם הם בעלי המשק, הם תובעים למעשה את עצמם. כל מטרת התביעה
24 לגישתם, היא להוות משקל נגד לתביעה לביטול מינוי בן ממשיך ונועדה ללחוץ על הנתבעים
25 לשלם כספים לתובעים.

26

27 32. הנתבעים טוענים כי היה על התובעים לכלכל אותם, בהיותם בעלי הזכויות במשק, מתוך כספי
28 המשק. בעוד התשלום שסוכם להעביר להורים ע"ס 5,000 ₪ לחודש לא הועבר כלל.

29

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 33. הנתבעים מפנים לעדות רו"ח של המשק לפיה הזכויות המתקבלות ממכירת האימונטר
2 והמכסה הנן של הבעלים – ההורים. לטענתם, לא יעלה על הדעת, שעבודה בת 5 שנים תקנה
3 זכות בעלות במשק ותכולתו. כך שגם אם התובע השקיע כספים, הרי שהוא קיבל פיצוי לפי
4 דרישתו, ומאז 10 שנים ויותר התנתק מהמשק, וגם לא העלה כל דרישה מטעמו.
5
6 34. עוד טוענים כי לפי עזת רו"ח, יש לקזז את הוצאות המחייה המשולמות מהמשק מכל טענה
7 לשכר עבודה.
8
9 35. לטענת הנתבעים, התובע לא היה במצב כלכלי טוב כאשר הגיע למשק ההורים, ובמשך השנים
10 הם אלה שתמכו בו. עוד טוענים כי התובעים שלטו בחשבון המשק ומשכו לעצמם כבעלים
11 כספים כאוות נפשם, להוצאות אישיות ופרטיות לבני משפחתם, ולכן אינם זכאים לכל שכר
12 עבור עבודתם. לדידם, גם אם שלמו תשלומים עבור ההורים הדבר נעשה מחשבון המשק
13 עצמו.
14
15 36. הנתבעים טוענים כי לא הובאו אסמכתאות על העברת 100,000 ₪ בשנת 2003 כהשקעה ועל
16 העברת כספי מכירת המשאית. ואילו מעיון בדפי חשבון הבנק של התובע, ניתן להתרשם כי
17 היה ביתרת חובה ופיגור בהלוואות ולכן תוהים כיצד השקיע מאות אלפי שקלים.
18
19 37. הנתבעים תוהים מדוע נאלץ התובע ליטול הלוואה מאמו לצורך רכישת משאית עם מנוף בסך
20 95,000 ₪ לאחר שהמשק הופעל על ידו לטענתו בהצלחה רבה משך יותר משנתיים. וככל
21 שהתובע רואה עצמו כשכיר חובה עליו להשיב גם כספי הלוואה זו.
22
23
24 38. הנתבעים טוענים כי רכישת מכון חליבה חדש אינה השקעה של התובע במשק, אלא נעשתה
25 לטענתם רק בשנת 2006 סמוך למועד עזיבתו את המשק.
26
27 39. לשיטתם, התובע לא הוביל את המשק להצלחה. מכיוון שגם אם לטענתו, קיבל על עצמו את
28 המינוי של בן ממשיד עם יתרת חוב של כ- 150,000 ₪, כאשר עזב את המשק הותיר חוב של
29 142,000 ₪.
30

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 40. לטענתם, התובע גלגל את כספי המשק וההשקעות שביצע היו מכספי המשק. כך גם אם
2 התובע השקיע סכום של 140,000 ₪ במשק, הרי שמשפחתו כלכלה עצמה מתוך כספי המשק
3 לאורך אותן השנים, באופן שהשקעתו כבר "נבלעה".
4
5 41. לגרסתם, התובע הוא שביקש מאחיו, א', בשנת 2007 סך של 150,000 ₪ כדי להשתחרר
6 מהפעלת המשק. הנתבעים טוענים כי האח, חנוכה, קיבל מא' שיק בנקאי ע"ס 50,000 ₪
7 בכדי להעביר לתובע ושיק נוסף של התובעת ע"ס 80,000 ₪ כחלק מהסדרת עזיבתו.
8
9 42. הנתבעים טוענים כי התובע לקח הלוואות ע"ס 75,000 ₪ ו-90,000 ₪, וכן נטען כי שתי
10 ההלוואות מחברת תנובה שנטל התובע ע"ס 40,000 ₪ כל אחת נועדו לכסות את המינוס
11 בחשבונו העסקי ואת היתרה שמר לעצמו כהחזר על השקעותיו. לכן, לשיטתם, יש לקזז
12 כספים אלו בצירוף תשלום של 120,000 ₪ שאישר שקיבל, ובסה"כ במצטבר סכום של
13 375,000 ₪ מכל תביעה שלו.
14
15 43. בנוסף, לטענתם, ממכירת העגלים ברפת שלשל לעצמו תמורה בסך של 60,000 ₪.
16
17 44. מנגד, טוענים כי התובע הותיר אחריו חובות לגורמים שונים שהם נדרשו לכסותם.
18
19 45. לגישתם, גם דפי החשבון שצורפו לאחר שמיעת הראיות מהחשבון העסקי של הנתבעת 1
20 ומהחשבון הפרטי של התובע, לא תומכים בגרסתו, הן לעניין קיומם של חובות למשק בעת
21 כניסתו להפעלתו והן לעניין היקף השקעותיו הכספיות ממקורותיו במשק.
22
23 46. הנתבעים שוללים את זכותו של התובע לקבל כספים נוספים כפיצוי בגין הנזק שגרם לו המינוי.
24 לדידם, כל ההסתמכות הנטענת, גולמה לסכום שביקש הוא עצמו ואותו קיבל במלואו.
25
26 47. לטענתם, אין לתובע כל זכות לקבל כספים ממכירת מכסת החלב שהתרחשה 7 שנים לאחר
27 עזיבתו.
28
29 48. הנתבעים עותרים לדחיית התביעה הכספית, הן בשל התיישנותה והן בשל העדר זכאות לקבל
30 כספים כלשהם מהמשק.
31
32 **ד. תמצית טענות הנתבעים**

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

בתביעה לביטול מינוי בנים ממשיכים

- 1
- 2 49. לגרסת הנתבעים, בשנת 2002, הסתבכו ההורים בחובות כתוצאה מניהול כושל של המשק
- 3 (רפת לייצור חלב בקר) ע"י בנם הצעיר, א', ובנוסף בשל פעילותו של אותו בן (בשל חוב לחברת
- 4 הביטוח קרנית ועיקולים אשר הוטלו בגינו על הנחלה ורכישת רכב ללא כיסוי), והמשק עמד
- 5 בפני חדלות פירעון ופשיטת רגל, ועל כן פנו לעזרתו של הנתבע בנם הבכור.
- 6
- 7 50. ההורים בקשו שיסכים להיות בן ממשיך במשקם ושיקבל לידיהם את ניהול ותפעול המשק כבנם
- 8 הממשיך. הנתבע נעתר לבקשת הוריו בשנת 2002, ובשביל לעשות כן, סגר את העסק שלו כנהג
- 9 משאית עצמאי.
- 10
- 11 51. לגרסתו, במשך חמש שנים עבד עם בניו במשק מבוקר עד לילה, 7 ימים בשבוע ללא קבלת
- 12 שכר, הם שקמו את המשק, שיפצו את הרפת, החליפו את תשתיות החשמל והמים, בנו
- 13 סככות, השלימו את בניית המתבן, בנו מכון חליבה חדש, החליפו כלי אוכל ומים של הפרות,
- 14 התקינו מאווררים גדר ושער חשמלי, מחשבו את הרפת, ופעלו להכנסת ענפים נוספים למשק
- 15 (גידול עגלים, ברזל, מנוף). הם השקיעו לדבריו במשק את כל כספם ומרצם וזאת בהסתמך
- 16 על מינויים כבנים ממשיכים אליהם יועבר המשק לאחר פטירת ההורים.
- 17
- 18 52. מזווית ראייתם, כעבור 5 שנים בשנת 2007, חל שינוי לרעה אצל ההורים והאחים כנגד הנתבע
- 19 ומשפחתו, וההורים והאחים גרשו אותו ומשפחתו מהמשק. וזאת עשו, מבלי שהשיבו להם
- 20 את השקעותיהם למעט סך של 120,000 ₪.
- 21
- 22 53. הנתבע טוען כי לאחר גירושו מהמשק נותר בחוסר כל, ללא כסף, ללא עבודה וללא זוגיות.
- 23
- 24 54. לטענתו, בחר שלא להסלים את המצב ולא להיגרר לריב ולאלומות כנגד אחיו והוריו, ולכן
- 25 לאחר שגורשו הוא וילדיו, הם לא חזרו עוד למשק מאז ועד היום.
- 26
- 27 55. בהמשך כאשר פנו אליו הוריו ובקשו להשלים עימו, הוא ביקש כי ישיבו לו את כל השקעותיו
- 28 והשקעות משפחתו כפי שהתחייבו והם לא עשו כן. גם לא בשנת 2013 כאשר חיסלו את הרפת,
- 29 והיה בידם כסף לעשות כן.
- 30

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

1 56.לטענת הנתבע, הנתבעים אושרו ע"י האגודה ... כבנים ממשיכים במשק ומינויים הושלם
2 ונרשם כדין באגודה, בסוכנות היהודית וכן ברמי. והנתבעים אף נרשמו כחברי אגודה.

3

4 57.הנתבעים מדגישים כי מעולם לא ניתנה הסכמתם לביטול המינוי כבנים ממשיכים, וקל וחומר
5 שאין בכוונתם לפעול כך כעת, לאחר שנותרו חסרי כל בעוד כל רכושם הושקע במשק ההורים.

6

7 58.הנתבעים טוענים כי אלמלא המינוי כבנים ממשיכים לא היו באים ועובדים יחד עם ילדיהם
8 במשק במשך 5 שנים ללא קבלת שכר עבודה ראוי.

9

10 59.הנתבעים מכחישים כי הייתה "התנהגות מחפירה" מצידם כלפי ההורים.
11 לטענתם, התובעים הם אלו אשר התייחסו אליהם בצורה מחפירה, וזאת ע"י הצגת מצג שווא
12 של ניסיון להשלים עמם בלי להשיב להם את ההשקעות שביצעו במשק, וזאת על אף
13 שהתקבלה תמורה של 2.5 מיליון ש"ח במכירה של מכסת החלב והציוד שבוצעה בשנת 2013
14 כאשר כל הרווח שנגרף לא שותף עם הנתבעים, אלא נלקח כולו לידי התובעים ובנם א'.

15

16 60.הנתבעים טוענים כי התובעים מעולם לא ביקשו או פנו לביטול מינויים כבנים ממשיכים. וכך
17 גם התובעים לא פנו מעולם בכתב לבקש את ביטול מינויים מהאגודה.

18

19 61.וגם במסגרת הגשת תביעתם לביטול המינוי, לא הציעו ולא פעלו התובעים להשבת כספים
20 לנתבעים.

21

22 62.עותרים לדחיית התביעה על הסף וחייב ההורים להשיב להם את הוצאות הגנתם.

23

24 **לעניין התביעה הכספית**

25 **בהליך זה התובע הוא מ' והנתבעים שכנגד – ההורים, האב והאם**

26

27 63.התובע טוען כי לאחר שההורים הגישו כנגדם תביעה לביטול מינויים כבנים ממשיכים תוך
28 התעלמות מהשקעותיהם במשק והשבת הכספים לידיהם, הוא החליט על הגשת תביעה
29 כספית כנגד הוריו על סכום של מיליון ₪.

30

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 64. התובע טוען כי האב הודה בחקירתו כי מינה אותו לבן ממשיד בשל יכולותיו הכלכליות לשקם
2 את המשק, וכן כי הוא הגיע עם סכום כסף גדול לתפעול המשק. כמו כן, לטענתו, האב הודה
3 כי הוא צריך להחזיר כסף לתובע וכי הוא בעצמו הציע לו החזר של 100,000 ₪.
4
- 5 65. התובע טוען כי חל שינוי במצבו הכלכלי בעקבות כניסת המשפחה למשק בשנת 2002 וגירושם
6 מהמשק בשנת 2007 באופן חד צדדי, באופן שהוא נותר חסר כול בגיל 60.
7
- 8 66. התובע טוען כי לאורך התקופה בה תפעל המשק צרך האב סולר בסכום של אלפי שקלים מידי
9 חודש עבור תדלוק רכב ההסעות שלו. בנוסף, לטענתו, הפיק האב חשבוניות מטעם המשק
10 עבור עבודתו בחברת הסעות "אריגל" והמע"מ שולם מהחשבון העסקי של המשק, ואילו
11 משכורת האב הופקדה לחשבונו הפרטי. התובע טוען כי בשל התשלומים הגבוהים, ביקש
12 האב שיפסיק להעביר לו את התשלום של 5,000 ₪ שהתחייב להעביר להוריו מכוח ההסכם.
13 מכל מקום, רק עבור תשלומים אלו חייב האב סך של 300,000 ₪ לתובע.
14
- 15 67. עוד לגרסתו, שולמו על ידו מהחשבון העסקי של המשק הוצאות רבות של הוריו ושל אחיו א'
16 אשר נאמדות באלפי שקלים מידי חודש, בעוד התובע אינו מושך משכורת לעצמו מהמשק.
17
- 18 68. לטענת התובע היקף חובות המשק בשנת 2002 היה בסך של 400,000 ₪.
19
- 20 69. עוד טוען כי לא קיבל שכר עבור עבודתו במשק לתקופה מ - 2002 עד 2007 שנאמד על ידו
21 בסכום של 450,000 ₪ ללא תנאים סוציאליים.
22
- 23 70. לגרסתו השקיע ברפת בעבודה, בהחלפת מערכת החשמל והמים, ביוב, החליף מאווררים, בנה
24 סככות חדשות, בנה מכון חליבה חדש ומחשב את כל הרפת. ובסה"כ השקיע למעלה ממיליון
25 ₪ במשק.
26
- 27 71. לטענת התובע, השקיעו לאורך השנים בהם ניהלו ותפעלו את המשק כספים רבים, כדלקמן :
28 סך של 100,000 ₪ ששולם על ידו בגין חוב בחשבון העסקי, סך של 175,000 ₪ שהתקבל
29 ממכירת משאיתו והעגלה בשנת 2003, סך של 62,088 ₪ שהתקבל מפירעון קופת הגמל שלו,
30 סך של 30,000 ₪ שהתקבל ממכירת טרקטורון של בנו ע', סך של 33,000 ₪ שהתקבל מבנו ל'

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

1 בשנת 2005, סך של 30,000 ₪ שהתקבל מבנו ליאור בשנת 2006, סך של 70,000 ₪ אשר שולמו
2 על ידו לטובת חוב של אחיו א' למגרש מכוניות, סך של 80,000 ₪ + 28,000 ₪ ששולם לטובת
3 בניית פאב לאחיו א', כל שכר עבודתו באמצעות המשאית עם המנוף, כל ההכנסות מפיתוח
4 ענף גידול העגלים, 50 עגלות, שכר עבודתו בסכום של 450,000 ₪ בצירוף תנאים סוציאליים,
5 מכון חליבה חדש, מבני משק חדשים – סככות ומתבן, החלפת כלי אוכל ומים ברפת והתקנת
6 מאווררים חדשים, רכישת מחשב לרפת, התקנת שער חשמלי למשק וגדר והחלפת מערכת
7 החשמל, מים וביוב לרפת.
8

9 72. לגרסתו, ביצע חפיפה לאחיו א', לאחר שהוריו שלחו את א' שייתן לו את כל מה שהשקיע
10 במשק ואז הוא ימסור לו את המשק. בסופו של דבר, גורש מהמשק באופן חד צדדי מבלי
11 שהושבו לו השקעותיו למעט סכום של 120,000 ₪.
12

13 73. לטענת התובע, הוריו מכרו בשנת 2013 את מכסת החלב בסך של 1,371,160 ₪ ואת האיננוטר
14 החי בסך של 505,841 ₪.
15

16 74. התובע מבקש להורות כי הוריו ישלמו לו יחד ולחוד סך של מיליון ₪ או לחילופין להורות על
17 מינוי מומחה-אקטואר אשר יקבע גובה התשלום. ובנוסף לחייב את הוריו בהוצאות תביעתו.
18

דיון והכרעה

ה. התביעה לביטול המינוי של בן ממשיד

21
22
23 75. הנתבעים אושרו ע"י האגודה ... כבנים ממשויכים במשק ההורים, המינוי הושלם ונרשם כדין
24 אצל האגודה, בספרי הסוכנות היהודית לא"י ורשות מקרקעי ישראל.
25

26 76. במסגרת מסמכי המינוי נחתם גם הסכם בן ממשיד בין הצדדים מיום 29.9.06, לפיו התחייבו
27 הנתבעים לנהוג כלפי הוריהם כדלקמן:

28 סעיף 9 ב' לדאוג כלכלית להורים: "צד ב' מתחייב בזאת לתמוך תמיכה כספית בצד א' ו/או
29 בכל אחד מבני זוגו החוקי גם אם אינו הוריהו הביולוגי וזה לפי צרכי המקובלים של צד א'
30 וכמקובל במושב ביחס להורים בני מעמדם".

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 סעיף 9 ג' קובע כי התחייבות זו של הבן הממשיך היא התחייבות מהותית ולא ניתן להשתחרר
2 ממנה אלא בהסכמת ההורים בכתב : "ההתחייבויות בסעיפים דלעיל הן התחייבויות וצד ב'
3 או מי מיחידי לא יוכלו להשתחרר מהם אלא בהסכמה בכתב ומראש של צד א' כאמור לעיל".
4
5 77. כך גם במסגרת אותו הסכם נשמרה זכות ההורים לפנות לבית המשפט לביטול המינוי לבן
6 ממשיך במקרה של הפרת הבן את התחייבויותיו לפי ההסכם.
7 סעיף 12 : "צד א' מצהיר בזאת כי חתימתו על הסכם זה הינה התחייבות בלתי חוזרת כלפי
8 צד ב' להעביר לצד ב' את מלוא זכויותיו במשק לעת קץ אריכות ימיהם ועל כן אין צד א' יכול
9 לחזור בו מקביעת צד ב' כבן ממשיך אלא בהסכמת צד ב' במפורש מראש ובכתב או על פי
10 החלטת בית משפט מוסמך".
11 סעיף 14 : "במידה וצד ב' יפר התחייבויותיו על פי ההסכם כלפי צד א', יהיה צד א', זכאי
12 לפנות בתביעה לביטול מינוי צד ב' כבן ממשיך לביהמ"ש המוסמך".
13
14 78. היו פניות בין הצדדים למינוי הנתבעים כבנים ממשיכים, ומדובר היה בשילוב אינטרסים של
15 הצדדים.
16
17 התובע העיד כי הנתבע ביקש ממנו לבוא להציל את המשק שהיה בקשיים : "הוא אמר לי אני
18 אבוא למשק, אמרתי בבקשה, אז הוא בא והתחיל לעבוד..." (פרוטוקול מיום 21.1.18 עמ' 6
19 ש' 35). "בעצמו בקשתי, למנות אותו כבן ממשיך שהוא יטפל בנו עד יום מותנו" (עמ' 9 ש' 10).
20 ובהמשך : "מ' בא להחליף אותו (א' – ר.ג.) להציל את המשק" (עמ' 12 ש' 34). "לא בקשתי
21 הוא בא מרצונו" (עמ' 24 ש' 5) "...של שנינו. שיטפל בנו ויתן לנו כל מה שמגיע לנו עד הסוף
22 וגם יקבור אותנו..." (עמ' 25 ש' 1-2 וראה סעיף 12 לסיכומי התובעים).
23
24 הנתבע מצידו העיד כי הוריו פנו אליו והציעו למנותם כבנים ממשיכים על רקע חובות כספיים
25 של המשק שיצר אחיו אריק :
26 "אבא רצה להתאבד, הבן אדם עשה לו 100,000 ש"ח חובות, ריחמתי עליו, לא ידעתי מה
27 לעשות, הלכתי איתו לדוד חנוכה, רואה חשבון. מה הבעיה, מנשה ייקח את המשק עכשו
28 ויתפקד. על השבוע הראשון שילמנו 100,000 ש"ח וכל בעלי העסקים באו וביקשו את החובות.
29 היו עוד 300,000 ש"ח חובות..." (עמ' 73 ש' 11-14).
30

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 79. כך גם אין מחלוקת כי הנתבעים הפסידו מתפעולם את המשק כספים רבים, ולגרסתם אבדו
2 למעשה את כל רכושם.
3 הנתבע העיד כי : "היום אין לי משכורת לגמור את החודש...7500 ₪ את יכול להשכיר בית
4 ולשלם חובות? הפילו אותי לעוני..." (פרוטוקול 4.2.18 עמ' 74 ש' 29-33).
5 הנכד נתנאל העיד על המצב הטוב בבית לפני ועל הקריסה הכלכלית בשל הפעלת המשק (עמ'
6 70 ש' 27-30).
7
8 80. הצדדים חלוקים לגבי נסיבות יציאתם של הנתבעים מהמשק ועל המשך תוקפו של מינויים
9 כבנים ממשיכים.
10
11 81. מעדותו של התובע עולה כי הנתבע נכשל בתפעול המשק ולכן עזב את המשק (עמ' 9 ש' 2). וכי
12 הוא שב ובקש מהוריו לשחררו מהמינוי : "הוא היה אוכל ארוחת בוקר איתנו והיה אומר
13 לאמא שלו שנשחרר אותו מהמשק" (עמ' 13 ש' 4 ועמ' 16 ש' 22-23).
14
15 82. עם זאת התובע העיד כי לאחר מכן, הייתה מריבה בין הנתבע לאחיו ד', בעקבותיה, ד' דרש
16 שיעזוב. התובע נשאל : "נכון שד' גירש את מנשה ונתי מהרפת" והשיב כי : "לא גירש אותנו,
17 אחרי שהוא אמר שאני קובר אותו בביוב הזה. ד' אמר למנשה תלך" (עמ' 15 ש' 20-21).
18
19 83. לגרסתם של התובעים, הפסקת ההסכם נעשתה בהסכמה תוך קבלת תמורה מהתובעים עבור
20 היציאה כ"החזר השקעה". נוהל מו"מ בין הנתבע לבין א' לגבי הכסף שיקבל הנתבע כדי לצאת
21 מהמשק כהחזר על השקעותיו, שנקבע לפי אומדנו ודרישתו הספציפית (עמ' 13 ש' 24-26 ועמ'
22 22 ש' 6). בנוסף, היו הסכמות להחלפת הנתבע ובניו בעבודה במשק ובוצעה חפיפה בהכשרה
23 ממש לפני מעצרו של א' וטרם עזיבת הנתבע.
24
25 84. מעדותו של הנתבע עולה כי גורש מהמשק וכי הוא פחד מהסלמה שתוביל לאלימות כלפי ילדיו
26 ולא חזר למשק (עמ' 75 ש' 27 ו' ש' 33). הנתבע התקשה להסביר הכיצד הוא כבן ממשך
27 ומפעיל המשק, נענה לדרישתו של אחיו ד' לעזוב את המשק, הגם שאז לא התגורר במשק,
28 ולא היה לו כל מעמד לגרשו, ובפרט לאור טענתו כי הסתמך כלכלית על המשק והשקיע בו
29 סכומים גבוהים. בהמשך חקירתו הנגדית, יצא המרצע מן השק, והתברר כי ברקע היו לחצים
30 בלתי פוסקים של האם עליו לקנות לאחיו א' בית (עמ' 76 ש' 25-27) הייתה לנתבע תחושה כי
31 התובעים ואחיו א' חיים על חשבוננו, ובניו העידו כי הרגישו כ"עבדים" של התובעים.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 ליאור הנכד העיד כי חיי הנתבע במשק הפכו להיות בלתי נסבלים כי כל הזמן בקשו ממנו
2 לקנות דברים לאחים שלו ו"לקראת הסוף לא נתנו לנו לחיות שם, הסבתא ירדה לחיים, תקנה
3 לזה בית, תקנה לזה ככה" (עמ' 56 ש' 29-30). "היא (הסבתא – ר.ג.) רצתה שנהיה עבדים של
4 הבן שלה. היא רצתה שהוא כל הזמן יינה מהכול. אני מתכוון לא" (עמ' 54 ש' 4-5). גם
5 בתצהירו בסעיף 30 הצהיר כי הרגישו כ"עבדים". ל' אף העיד, כפי הצהרתו בסעיף 23, כי
6 הנתבע כל פעם נטש את המשק והיה צורך להחזירו, והוא עשה כן פעם אחת (עמ' 54 ש' 15-
7 18).
- 8 נ' הנכד העיד כי אכן היו בקשות מהתובעים לרכוש דברים ולכן בגלל שלחצו עליו, ביקש
9 הנתבע לצאת מהמשק (עמ' 71 ש' 1-3).
- 10 גם האח ל.ח. התקשה להסביר בעדותו כיצד האח ד' גירש את הנתבע (עמ' 65 ש' 19-24).
11
- 12 85. הנתבע אישר כי קיבל סכום של 120,000 ₪ אך הייתה אמירה מצדו של האח א' כי תוחזר לו
13 מלוא ההשקעה, ועל כן ביצע חפיפה לאחיו בחליבה עד שנעצר, ואולם, הוא סולק בטרם עמדו
14 בהסכם (עמ' 91 ש' 11-12).
- 15 "לפני שא' נעצר הוא בא אלי איזה ערב, הייתי בחליבה, אמר ההורים אומרים שיתנו לך את
16 הה שקעה, אמר לי אבא נותן לי 150,000 ₪ אני אמכור את ה אופנוע ובמשך הזמן אם אני
17 אעבוד אני אחזיר לך עד הגרוש האחרון. אמרתי או. קיי. בוא אני אלמד אותך את החליבה..."
18 (עמ' 75 ש' 14-19). ובהמשך: "...אמרתי אני לא מעביר את המשק תחזיר לי את הכסף שלי..."
19 (עמ' 76 ש' 17).
- 20
- 21 86. שוכנעתי כי אכן הנתבעים נדרשו לעזוב את המשק. ואולם, דרישה זו הלמה, בסופו של יום,
22 את רצונם לעזוב את המשק, משלא מצאו שם את מקומם ועתידם, ומשהובטח לכאורה
23 לנתבע לכאורה כי תוחזר לו השקעתו. והראיה לכך, שהנתבעים לא חזרו למשק יותר מאז
24 שנת 2007 ולא דרשו לאכוף את מינויים כבנים ממשיכים, הלכה למעשה. דהיינו, לקבל בחזרה
25 את מושכות התפעול של המשק או את מהכנסותיו.
- 26
- 27 87. לפיכך, אני סבורה כי השילוב בין גרסאות הצדדים היא זאת שמציגה את התמונה המלאה
28 ליציאת הנתבע ומשפחתו מהמשק.
- 29
- 30 88. הנתבע חש פגוע מהתנהגות הוריו וחווה את התנערותם ממנו ככפוית טובה. הנתבע לא השלים
31 עם התכחשותם וסירובם של הוריו לפצות אותו בצורה כספית הוגנת על השקעותיו במשך

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 חמש שנות תפעול המשק על ידו. הוא לא היה נכון להתפייס עם הוריו ללא הסדרת החוב
2 הכספי.
3
4 89. מעדותו של האב עולה כי רצה לפייס את הנתבע גם כספית, אך במחיר של נזיד עדשים,
5 מבחינתו של הנתבע.
6 " ש. שאלת בית המשפט: איך חשבת לפייס אותו
7 ת. חשבתי על סכום כסף שיקח וזה לא קרה. אני הייתי הולך אליו והוא בורח אחרי הבית.
8 קלל כל מיני קללות שלא רוצה להגיד. לפני זה אמא שלו שהיתה חולת סרטן ניסתה להגיע
9 אתו להסכמה לשלום. חשבנו לשלם לו ולדבר אם זה 150 אלף או 100 אלף שקל. אבל מתי
10 שראה אותי, היה בורח. הוא לא רצה לראות את אמא שלו שהיתה בלי שיערות, לא רצה
11 לראות אותה". (עמ' 25 ש' 31-25).
12 הנתבע אישר בעדותו כי תנאי לפיוס מבחינתו: "תן לי את ההשקעה שלי וקח את המשק"
13 (עמ' 75 ש' 36).
14 90. אשר על כן, בנסיבות אלה, גם כאשר ההורים עצמם חשו צורך לפייס ולפצות את הנתבע, לא
15 ניתן לקבוע כי הפרידה בין הצדדים ויציאת הנתבע ומשפחתו מהמשק הייתה בהסכמה
16 מפורשת או בהסכמה מכללא המוסקת מהתנהגות.
17
18 91. לפיכך, עלי להידרש לתקפות המינוי של "הבנים הממשיכים" לאור הפרת הנתבעים את
19 מחויבותם מזה כ- 12 שנה, לדאוג למשק ולצורכי ההורים המבוגרים ולעבד את המשק.
20
21 92. מאז ומעולם, הנתבעים מתגוררים ב... גם בתקופת עבודתם במשק. ומאז שנת 2007 לא היו
22 פעם אחת במשק, אף לא בשנת 2009 בהלוויה ובשבעה של אחות הנתבע.
23
24 93. התובעים טוענים כי הנתבעים נהגו כלפיהם בהתנהגות מחפירה המצדיקה, המצדיקה הפסקת
25 ההסכם וביטול המינוי.
26
27 94. התובע העיד כי הנתבע בעת הדיון עם אחיו ד' על ההכשרה לעבודה ברפת, אמר בקשר אליו
28 "אני אקבור אותו בביוב" והוא שמע זאת (עמ' 16 ש' 9 ו-19).
29 לטענתו ניסה שלוש פעמים לפייסו, אך סולק על ידי הנתבע מביתו בבושת פנים.
30 התובעת לא הגישה תצהיר ולא העידה, אך בתום עדותו של בנה א', נרשמו דבריה לפרוטוקול
31 :

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 "אני פגועה חזק, קיבלתי סרטן מזה, כל השקרים שהוא רשם הכל שקר, פה מדרים רק על
2 כסף, אני לא רוצה שידברו על כסף, אני רוצה את הכבוד שלי, הוא אמר שרמוטה, קובר אותך
3 בביוב. איך אפשר? אני מגיל 16 ילדתי אותו, גידלתי אותו ואת הילדים שלו, זה הולך ככה?
4 תראי מה נעשה ממני?" (עמ' 50 ש' 13-16).
- 5
- 6 95. התובע בעדותו הודה כי הנתבע מעולם לא הרים עליו יד, לא השמיץ את הוריו בפומבי,
7 ולגרסתו ההתנהגות המחפירה של הנתבע החלה לאחר שעזב את המשק משנת 2007 ואילך.
8 כאשר נשאל איך זה מתבטא, השיב: "אני לא רואה אותו והוא לא רואה אותי, מאז הפסקתי
9 לבוא אליו הביתה. הוא לא מתקשר ולא שמחות ולא שום דבר. לא הוזמנתי לאירועים
10 משפחתיים. למושב... הוא לא נכנס" (עמ' 26 ש' 23-25). בנוסף העיד כי הנתבע קילל אותו
11 כשבא אליו לביתו ואמר "שיקבור אותו בביוב" בנוכחות בנו ליאור (ש' 11-15).
12 כאשר נשאל האב בחקירתו הנגדית, מהי התנהגות המחפירה אותה הוא מייחס לנתבעת 2,
13 השיב: "במקום להגיד לי שלום היא שואלת איפה ד' גר" (עמ' 29 ש' 29-30).
- 14
- 15 96. הנתבע הכחיש בחקירתו הנגדית את האמירות המיוחסות לו כלפי הוריו (עמ' 77 ש' 13-15 ועמ'
16 93 ש' 9).
- 17
- 18 97. בנו נ' ואחיו ח' שללו מכל וכל את האפשרות שהנתבע ידבר באופן שכזה להוריו (עמ' 72 ש' 12
19 ועמ' 66 ש' 28-29).
- 20
- 21 98. אני נותנת אמון בגרסתו של הנתבע שנתמכה בעדותם של ילדיו ואחיו, כי לא קילל את הוריו
22 וכי המדובר בייחוס של התנהגות מחפירה לאור חוסר התקשורת והנתק ביחסים בינם לבין
23 ההורים מאז יצאו מהמשק.
- 24
- 25 99. התובע העיד אודות ניסיונותיו וניסיונות התובעת לפייס את הנתבע. לגרסתו, הגיע 3-4 פעמים
26 לביתו, והנתבע פשוט התעלם מכך וברח מהם, העיד כי על אף הקללות האיומות "לא רצה
27 לוותר על בנו" (עמ' 26 ש' 15). התובע העיד שהנתבע סילק אותו מביתו עת בא לשם (עמ' 32
28 ש' 26-33). גם הנכד ל' העיד שהתובע הגיע לבית הנתבע, והנתבע ביקש ממנו בביקור השני
29 שלא לבוא יותר. הנתבעים ראו בניסיון ההורים להציג מצג כוזב ושקרי, תוך שהם מבקשים
30 להשלים עימם וזאת מבלי ששיבו להם את השקעותיהם במשק, משום התנהגות מחפירה של
31 ההורים כלפיהם. בפרט כאשר גם לאחר שבשנת 2013 מכרו את מכסת החלב והאינוונטר החי

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 ,וקבלו לידם כספים רבים (2.5 מיליון ₪), והיה באפשרותם להשיב להם את השקעותיהם,
2 בחרו שלא לעשות כן (סעיף 100 לסיכומיהם).
3
4 100. אין חולק אפוא כי מזה 11 שנה קיים נתק בין הצדדים, ולאור הריחוק הגיאוגרפי והנפשי
5 ביניהם, לא מקיימים הנתבעים את חלקם בהסכם הבן הממשיך בכל הנוגע לתפעול המשק
6 ולטיפול ודאגה בהורים.
7 לעניין זה העיד התובע : "אם הם לא באו 10 שנים להגיד לנו שלום ומה שלומכם מה זה
8 אומר?" " (עמ' 29 ש' 34-35).
9
10 101. מהעדויות עלה כי הצדדים ערכו הסכם אצל רו"ח דוד חנוכה בו התחייבו הבנים הממשיכים
11 להפריש להורים סכום של כ-5,000 ₪ לחודש עבור מחייה עד לפטירתם.
12 רו"ח חנוכה הצדיק את ההיגיון שנדרש מהנתבע לדאוג למחיית הוריו בסכום מסוים, מאחר
13 ובעלי המשק מבוגרים חוששים מהעברת המשק בלא השארת מי שידאג למחייתם (עמ' 86 ש'
14 27-29). הנתבע אישר חיוב זה והעיד כי התקיים מספר חודשים.
15
16 102. עיון בפסיקה עניפה של ביהמ"ש בסוגיית "בן ממשיך" מגלה כי לרוב התייחס ביהמ"ש
17 למינוי בן ממשיך כמתנה. אולם, אין מדובר במתנה רגילה. לא לחינם נותן אדם נכס יקר ערך
18 אך ורק לאחד מילדיו, בצידה של מתנה זו וכמניע לה מונחת ציפייה לפיה מקבל המתנה יגור
19 עם ההורה המעניק וידאג לצרכיו ולצרכי המשק גם יחד. עסקינן בתנאי מפסיק שהינו למיצער
20 תנאי מכללא הברור לשני הצדדים.
21 מועד התגבשות המתנה והשלמתה יבחן על פי הוראות חוק המתנה, התשכ"ה-1965 ובהעדר
22 הסדר ספיציפי בחוק זה, על פי ההוראות הכלליות של דיני החוזים וע"פ בחינת נסיבות העניין
23 והאמור במסמכי ההתקשרות המקימים את זכותו של המעביר, דוגמת החוזה המשולש,
24 תקנון האגודה וכיוצ"ב. (תמ"ש (כ"ס) 14900/07 פורסם בנבו מיום 15.2.17).
25
26 103. בבע"מ 3996/12 (פורסם בנבו מיום 15.11.12) נקבע:
27 "בליבתו של הסכם בן ממשיך ניצבת מחויבותו של הבן הממשיך לדאוג למשק ולצורכי ההורה
28 המבוגר, להתגורר בסמוך לו, לעבד את המשק ולדאוג לכל מחסורו של ההורה. אין מדובר
29 ביצירה שיפוטית של תנאי מכללא מנסיבה חיצונית כזו או אחרת, אלא ממהות מוסד הבן
30 הממשיך.. "
31 ראה גם עמ"ש (מרכז) 62373-11-15 (פורסם בנבו):

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 "נפסק לא אחת כי מתנת בן ממשיך או מתנה להעברת זכויות במשק לאחר מיתה בדרך
2 אחרת, הן בגדר מתנות ייחודיות. במתנות מסוג זה בוחר, על דרך הכלל, הורה את אחד מילדיו
3 על מנת שרכושו יעבור אליו לאחר פטירתו שלו. כך לעניין ה"בן הממשיך" נפסק כי במתנה
4 מסוג זה מבטיח ההורה לילדו את עיקר רכושו מתוך כוונה כי ילדו יסייע לו ויתמוך בו לעת
5 זקנתו וכן יטפל ויטפח את המשק תחת ההורה, המבקש ליהנות מפירות המשק במותר
6 שנותיו. מתוך שכך ברור כי למתנה סייגים ותניות שונות, אשר אינן קיימות במתנות או
7 בהתחייבויות אחרות".
8
- 9 104. ובתה"ס (נצ'') 47590-04-13 (פורסם בנבו מיום 11.5.14) נקבע כי "גם אם היה נקבע כי מדובר
10 במתנה שהושלמה, ראוי לקבוע כי כל הסכם מתנה להעברת משק חקלאי מהורה למי מילדיו,
11 בעודו של ההורה בחיים בגדר הסכם מתנה הכולל תנאי מפסיק מכללא, כאשר התנאי הוא
12 חובת כיבוד הורים".
13
- 14 105. בענייננו במסמכי המינוי עצמם הוטמעה האפשרות לבטל את המינוי באמצעות בית משפט,
15 חרף העובדה כי מדובר במתנה שהושלמה, מבחינת דרישות הדין הנוגעות למינוי "בן ממשיך".
16
- 17 106. הוראות ההסכם למינוי בן ממשיך משמרות אפוא את כוחם של ההורים לחזור בהם
18 מההתחייבות, אך מונעות חזרה חד צדדית ומחייבות קבלת הסכמה מראש ובכתב של הבן
19 הממשיך או אישור של בית המשפט, מקום שאין הסכמה כאמור. אין זו שמירה של ממש על
20 היכולת לחזור מהתחייבות אלא שמירה על האפשרות לעתור לבית המשפט כדי שיאפשר
21 חזרה מההתחייבות.
22
- 23 107. מהפסיקה עולה כי קיימת נטייה לבטל את המינוי, כאשר המצב בין הצדדים לאחר המינוי
24 אינו מצדיק עוד את המשך המינוי.
25
- 26 108. כך למשל, כאשר הענקת הזכויות במשק טומנת בחובה תנאי מפסיק לפיו ההענקה מותנית
27 בטיפול הבן הממשיך במעניק הזכות, וביחס הבן הממשיך כלפי מעניק הזכות, בהעדר טיפול
28 ובהעדר יחס תוחזר ההענקה למעניק (תמ"ש (כ"ס) 14900/07). כך למשל, בתמ"ש (נצ'')
29 11744-07-13 (מיום 25.6.17 פורסם בנבו) בוטל מינוי בן ממשיך שהושלם, משלא בנה את
30 ביתו במשק הוריו, לא עבד במשק, לא השקיע ולא התפרנס ממנו. וגם לא הוכיח כי טיפל
31 בהוריו ודאג לצרכיהם כמצופה מבן ממשיך.
32

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

109. במסגרת יחסים שנכרתת בין הורים לבין בן ממשיך, אך טבעי הוא ומובן מאליו, כי תהיה ציפייה של ההורים לכך שהבן הממשיך יידרש לטיפול בהם ובמשק ככל שיזדקקו. הדבר אף נלמד מכוח עיקרון תם הלב. יש להחיל על מערכת היחסים שבין הורים לבין "בן ממשיך" מחויבות של הבן הממשיך לטיפול ולדאגה בהוריו.
110. הגם שהצדדים לא קבעו במסגרת ההסכם למינוי "בן ממשיך" תנייה חוזית לפיה על התובעים לדאוג לטיפול בהורים ולנהוג בהם בכבוד, הם מחויבים לכך, ובמידה ואינם עומדים בהתחייבות זו, עליהם לדעת כי הדבר עלול להיחשב "התנהגות מחפירה".
111. בעניינו תנאי מפסיק היה לה להתנהג זו – שהבנים הממשיכים ידאגו למשק ולצרכים של התובעים נוכח גילם המבוגר. מדובר הן בתנאי מפורש והן בתנאי מכללא הנלווה למתנת הבן הממשיך, תנאי אשר היה בידיעת הנתבעים. משהנתבעים לא דאגו לתחזוקת המשק ולא קיימו את התחייבותם לדאוג לתובעים, הפנו עורף להורים וסרבו לכל קשר עמם ואף לא באו לנחלה מזה כעשור, הרי שהתנאי המפסיק במתנת התובעים התקיים, ומעת שכך המתנה בטלה.
112. בנסיבות אלה, העברת הזכויות במשק לידי הנתבעים לאחר מותם של התובעים, לא תהא מוצדקת, שכן ברור מאליו שהמינוי כבר לא רלוונטי, גם מבחינת התובע שהביע את רצונו שאין בדעתו לקיים כל קשר עם הוריו ועם המשק, ולא העלה כל דרישה בעניין המשק, וגם בשל העובדה כי המשק כבר אינו יצרני יותר ומאויש על ידי שני אחיו שגרים בו.
113. יתירה מכך, זהו אף אינו רצונו של הנתבע, שמהתנהגותו למדים שהוא איננו רוצה כל זיקה למשק. בחקירתו הנגדית הודה שדחה כל פנייה לחזור לקשר עם הוריו, וגם להלוויית אחותו לא הגיע. הנתבע לא הסתיר בעדותו כי הוא דורש את כספי השקעתו, והוא מתעקש שלא להשלים עם הוריו, טרם קבלת המיליון שקלים שהשקיע לטענתו במשק (עמ' 77 ש' 11-12). הדבר היה גלוי וידוע כי המינוי של בן ממשיך הותר "כבן ערובה" להבטחת החיוב הכספי הרובץ כלפי הנתבע לשיטתו. יוצא אפוא כי בנסיבות אומד דעת הצדדים הייתה כי מינוי הבנים הממשיכים נותר רק על הנייר.
114. אשר על כן, אני קובעת כי הוכחו כל התנאים הנדרשים לביטול מינויים של הנתבעים כבנים ממשיכים במשק.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

115. לפיכך אני מקבלת את התביעה, ומצהירה על ביטול מינויים של הנתבעים כבנים ממשיכים
במשק

ו. תביעה כספית על סך של מיליון ש"ח

בהליך זה התובע הוא מנשה והנתבעים שכנגד - ההורים

116. לטענת הנתבעים, מרבית התביעה שלפני חודש 10/19, שבע שנים לפני הגשת התביעה כספית,
התיישנה. ולא יכול להיות הסבר להארכת מועד תקופת ההתיישנות.

117. ראשית, טענת ההתיישנות לא הועלתה בהזדמנות הראשונה, ועל כן דינה דחייה. שנית,
העילה להגשת התביעה הכספית קמה רק לאחר שההורים הגישו תביעה לביטול בן ממשך
בשנת 2016 ועל כן על פניו היא לא התיישנה.

תביעה זו מתחלקת לשלושה ראשים – פירעון חובות המשק בשנת 2002, תמורה כספית או
שוות ערך עבור יזמות והשבחת המשק וחיוב הנתבעים בתשלום שכר עבודתו של התובע.

ו-1 לגבי פירעון חובות המשק בשנת 2002

118. בפתח דבר אציין כי הנתבע שכנגד 1, הודה בחקירתו הנגדית כי התובע בא למשק עם סכום
כסף שאתו יכול היה לתפעל את המשק.

"...הוא בא במטרה להציל את המשק. כדי להציל את המשק, הוא שילם לכל אחד קצת
קצת, כדי להפעיל את המשק. לא יודע כמה כסף הוא הביא, 150 או 500 אלף..". (עמ' 24 ש'
17-19).

119. כאשר נשאל כמה מה סדר גודל החובות שהיו למשק עם כניסתו של התובע למשק בשנת
2002 השיב: 60-70 אלף שקל. היה חוב של 150,000 ₪ בסך הכול של אמבר או כפר יהושע"
(עמ' 24 ש' 6).

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 120. ואולם, כשנשאל, כמה כסף התובע השקיע במשק ענה: **"תשאל אותו. אני לא יודע. הוא בא**
2 **עם סכום שיוכל לתפעל את המשק.**" (עמ' 24 ש' 8).
- 3
- 4 121. **הנתבע שכנגד 1 הודה בחבות כספית כלפי התובע.**
- 5 העיד כי הוא מציע לתובע 100,000 ₪. כאשר נשאל בחקירתו הנגדית למה הוא חושב שמגיע
- 6 לתובע רק 100,000 ₪, השיב: **"ככה אני חושב...אני מוכן לתת לו מהחשבון שלי 100,000**
7 **₪..."** (עמ' 11 ש' 20-24).
- 8
- 9 122. גם בחקירתו הנגדית של האח (א') נשאל: **"כמה כסף מנשה הביא למשק?"** וענה: **"לא יודע"**
10 **ואחר-כך ל.ח. כשהתבקש להעריך סכום החוב שרביץ על המשק, ענה: "אני אומר לך שהיה**
11 **גם 600,000 ש"ח חוב..."** (עמ' 65 ש' 6-7).
- 12 אישר כי התובע מכר את המשאית שלו כדי לתפעל את המשק (עמ' 66 ש' 11).
- 13
- 14 123. הנכד ע.ל. העיד לעניין השקעת התובע: **"כל האחים שכנעו אותו להיכנס למשק, כי המשק**
15 **היה במצב לא טוב, היו חובות..."** (עמ' 68 ש' 9-10). ובהמשך: **"הוא נתן את הנשמה והשקיע**
16 **את הכספים שלו"** (עמ' 69 ש' 9).
- 17
- 18 124. הנכד ל.ג. העיד לאותו עניין: ש. **"מה קרה למצב הכלכלי שלכם אחרי תחילת העבודה במשק?**
19 **כמה זמן היתה נפילה בבית?"** ת. **"המצב לא היה מי יודע מה. אבא פתח הרבה חסכונות,**
20 **לקח הרבה דברים שהיה עצמאי היה לו כסף, אבל את הכסף, זה פירק את כל המשפחה, כל**
21 **המצב שהיה במשק. כל הזמן עסוקים שם משקיעים שם, מאמצים שם ואין זמן למשפחה."**
22 **(עמ' 70 ש' 27-30).**
- 23
- 24 125. הנכד ל.ל. העיד: **"ש. מאיפה הוא הכניס 100,000 ₪ למשק? ת. היו לו חסכונות שלו, הייתה**
25 **לו משאית שלו שהוא מכר אותה. לפני שהוא מכר אותה היה לו 100,000 ₪ הוא עבד 30 שנה"**
26 **(עמ' 52 ש' 28-30). ובהמשך: "היו לו את הכספים שלו, היו לו קופות גמל, קרן השתלמות**
27 **וכל מיני דברים, הוא היה עצמאי 30 שנה לפני כן..."** (עמ' 53 ש' 26-27).
- 28
- 29 126. גם האח א.ל. נשאל בחקירתו הנגדית כמה כספים השקיע התובע במשק, ותשובתו הייתה:
30 **"אני יודע כמה הוא הביא איתו 140,000 ₪ בערך שהוא הביא איתו בהתחלה."** וכך נשאל:
31 **"באיזה אופן הוא השקיע?"** ת. **"נראה לי שהוא כיסה את המינוס שהיה על המשק באותה**
32 **תקופה"** (עמ' 39 ש' 5-9).

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1
2 127. האח א.ל. התחמק מלענות מה היה סדר גודל החובות בשנת 2002, הגם שהעיד שהוא
3 תפעל ביחד עם הנתבע שכנגד 1 את המשק עד לשנת 2002 (עמ' 35 ש' 17-26). עדותו ככלל
4 לא הייתה אמינה עליי, זכרונו היה סלקטיבי, ועדותו לוותה בהערות קשות, בוטות
5 ואלומות.
- 6
7 128. התובע העיד בחקירתו הנגדית כי בשבוע הראשון אחרי שנכנס למשק – שילם 100,000 ₪,
8 וכל בעלי העסקים, נושי המשק, באו אליו ובקשו ממנו את הסדרת החובות, וכי היו עוד
9 300,000 ₪ חוב, ובסה"כ 400,000 ₪ חוב היה למשק בשנת 2002 עם כניסתו. (עמ' 73 ש' 11-
10 15). עוד העיד כי השקיע מעל מיליון ₪ במשק קרן השתלמות וחסכוניות (עמ' 74 ש' 7).
- 11
12 129. מעיון בתדפיס חשבון הבנק העסקי של המשק למועד הרלוונטי נלמד כי החשבון העסקי של
13 המשק נמצא כפי עדותו של התובע ביתרת חובה של כ- 100,000 ₪. בנוסף כפי עדותו של נתבע
14 שכנגד 1 ועדותו של התובע היה למשק חובות נוספים לספקים, למכוני התערוכות אמבר ולכפר
15 יהושע, אשר לטענת התובע הגיעו לסכום של 300,000 ₪ נוספים, כאשר התובע נכנס למשק.
16 לטענת התובע, בנוסף להעברת כספים לחשבון העסקי הוא גם החל לפרוע חובות אלה.
- 17
18 130. רו"ח חנוכה שמשמש כמנהל החשבונות של המשק נשאל כיצד ניתן לחלץ את היקף
19 השקעותיו של התובע במשק בשנים 2002 עד 2006 והשיב על כך כי יש צורך בהוכחה בדבר
20 הזרמת הכסף. הדרך להוכיח זאת היא באמצעות העברה בנקאית או שיקים מהחשבון של
21 התובע (עמ' 85 ש' 22-24).
- 22
23 131. רו"ח חנוכה העיד כי סירב להצעת ב"כ התובע להתמנות כמומחה כדי לחלץ את היקף
24 השקעותיו של התובע במשק, הואיל ואין מעקב רישומי אחרי הצד הכספי, ולכן לא ניתן
25 לנתח (עמ' 86 ש' 15).
- 26
27 132. רו"ח חנוכה נשאל על זהות המומחה המומלץ על ידו, והשיב כי אין ביסוס מקצועי לחוות
28 דעת כי "קשה לעקוב אחר תנועת הכספים ולדעת מה קרה". לדעתו: " נכון יהיה לקחת
29 מישהו מקובל על שני הצדדים, לא רואה חשבון ולא עורך דין, ישמע יראה יפעיל את חוש
30 הצדק שלו ויגיד מה שהוא חושב ולחתוך" (עמ' 88 ש' 20-24).
- 31
32 133. לטענת התובע, השקיעו לאורך השנים בהם ניהלו ותפעלו את המשק כספים רבים.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

- 1 התובע לא צירף לכל ההוצאות ראיות על הזרמת כספים למשק ממקורותיו. חלק מההוצאות
- 2 שצורפו לתצהירו בוצעו מחשבון המשק שנוהל ע"ש הנתבעת 2.
- 3
- 4 134. התובע פרט את השקעות הכספים במשק (סעיף 162 לסיכומיו). לגבי כל הוצאה והוצאה
- 5 אדרש בנפרד.
- 6 א. סך של 100,000 ₪ ששולמו על ידי התובע והנכד ל' מיד בתחילת הדרך לאפשר תפעולו
- 7 של המשק בשל חוב שצברו הנתבעים שכנגד בחשבון העסקי – השקעה זו מאושרת.
- 8 בתאריך 22.1.03 הועבר סך של 55,000 ₪ ובתאריך 13.2.03 הועבר סך של 45,000 ₪
- 9 מחשבון בנק מזרחי ע"ש הנכד ל' (נספחים 1 + 2 לתצהירי התובע).
- 10 בחשבון העסקי ע"ש הנתבעת 2 מופיעה הפקדה של 55,000 ₪ ביום 22.1.03 והפקדה
- 11 נוספת ע"ס 45,000 ₪ מיום 13.2.03.
- 12 ב. סך של 175,000 ₪ שהתקבל ממכירת משאיתו והעגלה בשנת 2003 – מעדותם של התובע
- 13 והנתבע שכנגד 1 עולה כי המשאית נמכרה. התובע העיד כי נמכרה בסכום של 175,000.
- 14 אמנם לא צורפה קבלה על שווי המכירה וכן לא צורפה ראייה על ביצוע העברת הכספים
- 15 לחשבון העסקי, אלא שנתתי אמון בעדותו של התובע כי סגר את העסק ומכר את
- 16 המשאית עליה עבד והשקיע את כל התמורה בתפעול המשק. טענתו זו נתמכה בעדויות
- 17 בניו ואחיו חנוכה. התובע צירף ראשית ראייה בנספח 1 שצורף לתצהירו תדפיסי חשבון
- 18 של הנכד ל.ל. בהם ניתן לראות כניסת סכום של 164,000 וכנגדו מיד יש הוצאה של כל
- 19 הסכום, אלא שלא ניתן לשייך זאת למשאית דווקא. מנגד הנתבע שכנגד 1 העיד כי היא
- 20 הייתה במצב של גרוטאה (עמ' 7 ש' 5). לפיכך, אני מאשרת הוצאה זו על דרך אומדנא
- 21 בסכום של 100,000 ₪ בלבד.
- 22 ג. סך של 62,088 ₪ שהתקבל מפירעון קופת הגמל של התובע ואשר הועבר לטובת ניהול
- 23 ותפעול המשק - השקעה זו מאושרת. אישור משיכת כספים מיום 6.2.06 לחשבון על שם
- 24 התובע בבנק מזרחי מס' חשבון 217380. צורף כנספח 10 לתצהיר התובע.
- 25 ד. סך של 30,000 ₪ שהתקבל ממכירת טרקטורון של הנכד ע' (גם אם זה נקנה כמתנה עבורו
- 26 על ידי מי מהנתבעים) ואשר הועבר לניהול ותפעול המשק – השקעה זו מאושרת. צורף
- 27 אישור בנק מיום 17.10.06 על משיכת הכספים מחשבון הנכד ל.ע. ואישור הפקדת סך של
- 28 30,000 ₪ ביום 17.10.06 לחשבון העסקי ע"ש נתבעת 2. צורף כנספח 17 לתצהיר התובע.
- 29 ה. סך של 33,000 ₪ שהתקבל מהנכד ל' בשנת 2005 אותם העביר לטובת ניהול ותפעול
- 30 המשק – השקעה זו מאושרת. צורף אישור הבנק העברת סך של 33,000 ₪ מחשבון הנכד

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 ל.ל. לחשבון העסקי של המשק ע"ש נתבעת 2 בתאריך 7.8.05. צורף כנספח 18 לתצהיר
2 התובע.
- 3 ו. סך של 30,000 ₪ שהתקבל מהנכד ל' בשנת 2006 - אותם העביר לטובת ניהול ותפעול
4 המשק - השקעה זו מאושרת. צורף אישור בנק על משיכת סך של 30,000 ₪ מחשבון של הנכד
5 ל.ל. בתאריך 31.5.06. צורף כנספח 19 לתצהיר התובע.
- 6 ז. סך של 70,000 ₪ אשר שולמו על ידו לטובת חוב של אחיו א' למגרש מכוניות - השקעה
7 זו אינה מאושרת. לא הוצגה אסמכתא כי שולם החוב ממקורותיו. הוצהר כי בוצע תשלום
8 בשיקים אך אלה לא צורפו, לרבות קבלה מבעלי מגרש המכוניות.
- 9 ח. סך של 80,000 ₪ + 28,000 ₪ ששולם לטובת בניית פאב לאחיו א' - השקעה זו אינה
10 מאושרת. לא הוצגה אסמכתא כי שולם החוב ממקורותיו. הוצהר כי בוצע תשלום בשיקים
11 אך אלה לא צורפו, לרבות קבלה מבעלי החנות ממנה בוצעו הרכישות לשיפוץ.
12
- 13 135. סה"כ אושרו על ידי השקעות כספיות בסכום של 355,088 ₪.
- 14
- 15 2-ו תשלום שכר עבודה
- 16
- 17 136. התובע עותר לפסיקת כל שכר עבודתו באמצעות המשאית עם המנוף ושכר עבודתו בסכום
18 של 450,000 ₪ בצירוף תנאים סוציאליים.
- 19
- 20 137. התובע העיד בחקירתו הנגדית כי לא קיבל שכר עבודה בגין 5 שנים שעבד במשק. התובע עבד
21 חמש שנים במשק מ- 2002 ועד 2007, ומונה כבן ממשיך בסוף 2006.
- 22
- 23 138. רו"ח חנוכה העיד כי בהינתן שהוצאות מחייה משולמות מהמשק יש לקזזן מטענה לשכר
24 עבודה ראוי (עמ' 89 ש' 34-31).
- 25
- 26 139. בעב (נצ') 1348/05 נדחתה תביעה לפסיקת לקבלת זכויות שונות של בן ממשיך מהוריו, בטענה
27 שעבודתו במשק נעשתה כחלק מיחסי עובד - מעביד בינו לבין הוריו, משנקבע כי לא היו יחסי
28 עובד מעביד ביניהם. במקרה זה על אף שהוצאו תלושי משכורת, נקבע כי עובדה זו אינה
29 מעידה על כוונת הצדדים ליצירת יחסי עובד מעביד.
- 30 נפסק כי : "בעניין עבודתו של התובע במשק החקלאי המשפחתי ניתן לקבוע שמלבד עצם
31 הוצאת תלושי המשכורת והדיווח עליו כעל "עובד" - לא היה כל סממן שמצדיק את

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

1. הקביעה שמדובר ביחסי עבודה, להבדיל מיחסים של תרומה לעסק המשפחתי.
2 (אמנם תרומה נכבדה, שהצריכה שעות עבודה מדי יום, אך עדיין תרומה).
- 3 לצרכי קביעת יחסי עובד-מעביד יש חשיבות גם למה שהתכוונו הצדדים עצמם. כוונת
4 הצדדים הייתה, אמנם, שהתובע יקבל תמורה כלשהי, אלא שכוונתם לא הייתה
5 שהתמורה תהיה בדרך של שכר עבודה, אלא שהתמורה תהיה בדרך של העברת
6 המשק לידי התובע, בהיותו "בן ממשיך".
- 7 כך ניתן ללמוד מדברי התובע והנתבע, כפי שהובאו בסעיף 19 לעיל. ענין תשלום
8 השכר בהתאם לתלושים התעורר רק כאשר התברר שיש סכנה למעמדו של התובע
9 כ"בן ממשיך". (סכנה שלמרבה הצער - אכן התממשה).
10
- 11 עבודתו של התובע במשק החקלאי המשפחתי, נעשתה כחלק מתפקידו במסגרת
12 המשפחה. המשק היה לפרנסת בני המשפחה כולם, והתועלת שהופקה ממנו -
13 הופקה גם לתובע שחי עם משפחתו והיה סמוך על שולחן הוריו.
- 14 ההבנה המשפחתית הייתה גם שהתובע (שלא כאחיותיו) יהיה "בן ממשיך"
15 במשק.
- 16 כל העבודה שהתובע השקיע במשק, הושקעה כחלק מהמטלות המשפחתיות
17 לפרנסת בני המשפחה, ותוך שהתובע שיווה נגד עיניו את עתידו כבעלים של
18 המשק.
- 19 אין מדובר ביחסי עבודה. אלא ביחסים בין בני משפחה בעסק המשפחתי המשותף,
20 והמשמש לצורך פרנסתם".
- 21 140. בדפי פירוט השיקים, נספח 3 לתצהיר התובע, רואים הוצאות לשנים 2006-2007, ששולמו
22 מהחשבון העסקי בשיקים עבור: בגדים, בגדים לחתונות ומתנה לחתונות ואירועים במספר
23 רב, שכר לימוד לבן, דלק לבן, ביטוח לאומי לבן, משכורת לעומרי, שיקים לבן ל' ולתובע,
24 תשלום טיפול לאישה, שיקים לתובע עבור הלוואה למשק, טיפולי שיניים לבן, צמידים
25 ותכשיטים. עם זאת הוצאות אלה נמוכות באופן משמעותי ממשכורת שבוצעו עבור הוצאות
26 המשק.
27
- 28 141. התובע העיד כי ההוצאות הפרטיות והאישיות שלהם, שולמו מחשבון העסקי של המשק:
29 "ש. אתה אומר שהכנסת את הכל למשק?"

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 ת. לא קיבלנו משכורת, הכל מהשיקים של המשק, במיליונים אני אחראי אז במאה מאתיים
2 אני לא אחראי? לקנות תרופה או גיינס ושתייה זה אסור? מותר, קניתי להם.
3 ש. מפנה לנספח 3, מי ערך את הרשימה הזאת?
4 ת. גרושתי עשתה את זה. העתיקה את השיקים, מהספחים שהם בכתב יד.
5 ש. אני רואה שהיו הרבה שיקים שהם פרטיים?
6 ת. אז מה לא יחיו אנשים, אני עובד בפרך.
7 ש. יש פה בגדים לחתונה ומתנות.
8 ת. זה לא מגיע לי?
9 ש. מילאת דלק.
10 ת. סולר של המשק
11 ש. סולר לנתנאל.
12 ת. נתתי לו אולי לפרייבט. מגיע, בטח שמגיע.
13 ש. מה זה אומר שאתה מעביר כסף לחשבון של ...
14 ת. הייתי מעביר לה דמי מחיה, היא חטפה את המחלה, בגלל הרפת הזאת.
15 ש. פנקס 6 אני רואה שעומרי לקח משכורת של 2,500 ₪.
16 ת. לא לקח אני נתתי לו. דמי מחיה. זה משכורת עם תנאים סוציאליים? מיליון שקל בן אדם
17 משקיע, שופטים אותו על כמה גרושים. היום אין לי משכורת לגמור את החודש. אני הייתי
18 מלך האיזור, כל אדם שבמצוקה מנשה עוזר, אסור להגיד את זה. היום אין לי לגמור את
19 החודש". (עמ' 74 ש' 14-28).
20
21 142. התובע העיד על עצמו שנהג כבעלים של המשק וכלכל את משפחתו מהמשק ואף סיפק ראיות
22 לכך. מהמכלול עולה שכוונת הצדדים לא הייתה שהתמורה תהיה בדרך של שכר עבודה, אלא
23 שהתמורה תהיה בדרך של העברת המשק לידי התובע.
24
25 143. גם הנתבע שכנגד 1 העיד שהתובע וילדיו לא קבלו שכר על עבודתם במשק כי הם חיו על
26 חשבון המשק (עמ' 23 ש' 15-2).
27
28 144. לפיכך, אני קובעת כי התובע אינו זכאי לפסיקת שכר עבודה, שכן אין מדובר ביחסי עבודה
29 אלא ביחסים בין בני משפחה במשק המשותף. ההכנסות של המשק היו בשליטתו של
30 התובע והוא משך כספים מהמשק לצרכי משפחתו.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

3-ו לגבי תמורה כספית או שוות ערך עבור יזמות והשבחת המשק

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

145. התובע עותר להשבת כל השקעותיו במשק הכוללים הכנסות מפיתוח ענף גידול העגלים, 50 עגלות, מכון חליבה חדש, מבני משק חדשים – סככות ומתבן, החלפת כלי אוכל ומים ברפת והתקנת מאווררים חדשים, רכישת מחשב לרפת, התקנת שער חשמלי למשק וגדר והחלפת מערכת החשמל, מים וביוב לרפת.

146. התובע הצהיר כי קיבל משק הרוס, מוזנח עם חובות, והוא פעל לשיקומו, כך שיקם את התשתיות, מבנים, בנה מכון חליבה חדש, השלים את בניית המתבן, השקיע ברכישת ציוד חדש לרפת, התקין מאווררים חדשים, החליף כלי המים ברפת, החליף מערכת חשמל ברפת ובבית, גידר את הרפת, התקין שער חשמלי ומערכת אזעקה והקים ענף של גידול עגלים ברפת (סעיף 16 לתצהירו).

147. התובע העיד כי ההורים ואחיו א' חיו על חשבונו, מהחשבון העסקי של המשק שולמו כל הוצאות המחיייה של ההורים והוצאות ביתם – חשמל, מים, ארנונה, משכנתא, טלפונים ניידים, ביטוח לאומי, קניות, סולר ועוד. לטענתו הנתבע שכנגד 1 עבד כנהג הסעות פרטי ואת הכנסותיו מעיסוקו זה הוא הכניס לחשבונו הפרטי ולא לחשבון העסקי של המשק, בנוסף הוא תדלק סולר על חשבון המשק והתשלום למע"מ עבור עסק ההסעות שלו גם שולם מחשבון המשק – וכך נוצר מצב שהתובע מימן את מחייתם של הוריו ושל אחיו א' ואת כל צרכיהם במשך חמש שנים מעבודה קשה במשק. בעוד הנתבע שכנגד 1 עובד מחוץ למשק ונהנה מכל פירות הכנסותיו לעצמו תוך שהוא מטיל תשלום הוצאות הדלק והמע"מ על עסקו של המשק. כאשר התובע מצידו לא מושך מהמשק משכורת ואת הוצאות מחיית משפחתו הפרטית וביתו ב... מימן מכיסו הפרטי.

148. התובע טוען כי השאיר אחריו אימפריה, משק מושקע עם ציוד חדיש ויקר.

149. האח א' אישר בעדותו כי השיפוץ של מכון החליבה בוצע בשנת 2006 ונקנה כל ציוד החליבה, והוא נהנה מהשקעה זו (עמ' 42 ש' 5-6).

150. ההורים המשיכו להפעיל את הרפת שבנה עד שנת 2013 אז החליטו לחסל את הרפת ולמכור את המכסות, בע"ח וציוד.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 151. מעיון בדוחות הכספיים של ההורים לשנת 2013 (נספח 16 לתצהיר התובע) נמצא כי ההורים
2 קבלו תקבולים גדולים מאוד אותה שנה בגין מכירת מכסת החלב והאינוונטר החי.
3 הם קבלו תמורת מכירת בע"ח 503,841 ₪ וסכום של 1,371,160 ₪ עבור מכסת החלב.
4
- 5 152. הנתבע שכנגד 1 מסר בחקירתו הנגדית על סכומים נמוכים בהרבה, ואף סיפר כי נתנו לאח
6 א' חלק מהתמורה שקבלו בגין חיסול הרפת (עמ' 17 ש' 14-23).
7
- 8 153. רו"ח חנוכה אישר בחקירתו כי : "... הדו"ח מראה שהייתה מכירה של בעלי חיים בתמורה
9 ל- 503,000 ₪ לפני מע"מ...
10 ש. נעבור שני עמודים, מכירת רכוש קבוע. תאשר לי שמדובר במכירה של מכירת המכסה
11 ליצור חלב בקר.
12 ת. בסכום כזה של 1,079,000 ₪ למרות שלא כתוב מכירת מכסת חלב והחיסול היה ב- 2013...
13 אני יכול לבדוק בעין, הוא לא יכול למכור בסכום כזה אלא מכסת חלב.
14 ש. והסכום הכולל שהתקבל?
15 ת. 1,162,000 ₪".
16 (עמ' 88 ש' 12-3).
17
- 18 154. גם האח ח' שהיה מעורב במכירה, העיד כי מכרו את הרפת ב- 2.5 מיליון ₪ וכי האח א' לקח
19 1/3 מכספי המכירה.
20 (עמ' 63 ש' 14-12).
21
- 22 155. הנתבע שכנגד 1 הודה כי התובע בנה שערים חשמליים למשק והתקין סככות ומתבן.
23
- 24 156. ד"ר שטוייר, ווטרינר חיות המשק, הצהיר : "זכור לי שבתקופה שמנשה היה ברפת נבנה
25 מכון חליבה שופרו תשתיות".
26
- 27 157. האח א' העיד כי בשנת 2006 התובע ביצע שיפוץ של מכון החליבה (עמ' 41 ש' 29-30).
28
- 29 158. לא ניתן להתעלם מהעובדה המוכחת כי המשק שודרג בחמש השנים בהן התובע תפעל אותו
30 גם אם לא הוכח כי השדרוג בוצע ממקורותיו אלא מכספי המשק.
31

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 159. אני סבורה כי התובע זכאי לתמורה כספית בגין היזמות שלו במשק של הוריו, בין בדרך של
2 ראייתו כשותף במשק המשפחתי וזכאותו לקבל חלק יחסי מפירות מכר מכסת החלב
3 והאינוונטר החי עד לביטול המינוי של הבן ממשיך ובין בדרך של מתן פיצוי על סיכול
4 הציפייה להיות "בן ממשיך".
5
6 160. לעניין זה, לפי השכל הישר ועל דרך האומדנא, מצאתי לנכון לפסוק לטובת התובע את חלקו
7 ביזמות וטיפול בהשבחת המשק על רקע ציפייתו להיות בן ממשיך, לפי שווי של 10% משווי
8 המכירה כפי שהעיד לגביה מנהל החשבונות מתוך סך של 1,162,000 ₪.
9
10 161. פוסקת לתובע סכום של 116,200 ₪ בגין רכיב זה.
11
12 162. אני דוחה כל טענה לקיזוז חובות נטענים שהתובע הותיר אחריו.
13
14 163. הנתבעים טענו כי התובע טרם יציאתו מהמשק משך מהחשבון בו היה לו ייפוי כח, הלוואות
15 ע"ס 75,000 ₪ ו- 90,000 ₪ ו- 2 הלוואות ע"ס 40,000 ₪ כל אחת מתנובה.
16
17 164. לגבי הלוואות ע"ס 75,000 ₪ ו- 90,000 ₪, לא נחקר התובע בחקירה נגדית בעניין זה, ולא
18 צורפו אסמכתאות כי הלוואות נטלו לצרכיו האישיים. אינני סבורה כטענת הנתבעים שכנגד,
19 שניתן להסיק מדבריו של התובע בחקירתו הנגדית, כי שמר לעצמו את היתרה שנותרה
20 מהלוואה של 90,000 ₪, לאחר כיסוי המינוס בחשבון העסקי כהחזר על השקעותיו. מדובר
21 בעיוות של הדברים שנאמרו לצרכיהם.
22
23 165. מכל מקום, הצהיר התובע כי סמוך ליציאתו מהמשק, היה חוב עסקי של המשק בסך של
24 142,000 ₪ שנבע מתפעול המשק והרפת: "אני פניתי למנהל הבנק בו התנהל החשבון העסקי
25 של המשק על שמי ובקשתי עזרתו, מנהל הבנק פנה לאבי והסביר לו כי הוא חתום על ערבות
26 בסך 120,000 ₪ לטובת חשבון זה במסגרתו נוהל המשק/הרפת ודרש ממנו להעביר סכום זה
27 לבנק וכך נעשה בחודש 3/08 הופקד הסכום של 120,000 ₪ בחשבון ע"י אבי ואילו יתרת החוב
28 נדרשתי לשלם מכספי ולאחר מכן החשבון העסקי של המשק על שמי...נסגר". צורף תדפיס
29 ח-ן עסקי על שם התובע אליו בוצעה ההפקדה לצורך כיסוי המינוס כולל סגירת החשבון
30 (נספח 15).
31

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

166. לגבי הלוואות תנובה, הודה הנתבע שכנגד 1 בחקירתו הנגדית כי הכספים שהתקבלו מהלוואות מתנובה נכנסו לחשבון של המשק (עמ' 19 ש' 35-36). והתובע הסביר בחקירתו הנגדית שיועדו לסגירת החוב לסוחר הקש (עמ' 92 ש' 1-2). עדותו הייתה אמינה עליי.
167. לטענת הנתבעים שכנגד, התובע מכר עגלים ועגלות שהיו ברפת תמורת סך של כ- 60,000 ₪ ואת התמורה נטל לעצמו. התובע הצהיר כי השאיר 50 עגלות במשק. טענתם של הנתבעים שכנגד לא הוכחה. הנתבע שכנגד אישר בחקירתו כי אין לו כל מידע לעניין זה, והוא אף לא עשה שום בדיקה בנושא (עמ' 20 ש' 25-35).
168. עוד טוענים הנתבעים שכנגד, כי התובע הותיר חוב למכון חליבה בסך של 140,000 ₪ וחוב לסוחר הקש של 60,000 ₪.
- התובע הצהיר כי עבור בניית מכון החליבה התקבל מענק ממשרד החקלאות בסך של 45,000 ₪ וסכום של 90,000 ₪ שולם מחשבון המשק באמצעות מספר תשלומים, כאשר התשלומים הראשונים נפרעו בזמן שעוד היה במשק, והתשלומים הנותרים הוחלפו בשיקים על שם הנתבעת שכנגד 2. לגבי סוחר הקש, לא נותרה יתרת חוב.
169. אני דוחה את טענות הנתבעים שכנגד, בכל הנוגע לייחוס החוב לתובע כבר קיזוז מכל פיצוי שייפסק. לגבי מכון החליבה, הרי שזה שימש את הנתבעים שכנגד גם לאחר יציאת התובע מהמשק. האח אריק אישר כי נהנה מהשקעה זו. לגבי החוב לסוחר הקש, הרי שחוב זה הוסדר. ומכל מקום, הנתבע שכנגד 1 מסר גרסה מבולבלת ולא עקבית, תחילה טען שהתובע הותיר מתבן ריק, לאחר מכן טען שמכרו את חבילות הקש, ואחר כך טען שהסוחר קש הגיע ולקח אותן לאחר שלא שולם לו כסף (עמ' 18).
170. הנתבעים שכנגד טענו כי התובע הותיר חוב לחברת "אמבר" (תערובות) בסך של מעל 200,000 ₪, ששולם ע"י המשק לאחר עזיבתו.
- הנתבע שכנגד 1 אישר כי לא מדובר בחוב של התובע אלא בחוב של המשק (עמ' 23 ש' 31-36). עוד העיד כי עלות מזון לפרות למשך חודש נע בין 40-50 אלף ₪ לחודש. משמע החוב הנטען הנו עבור 4 חודשים לערך. התובע העיד בחקירתו הנגדית כי שילם החוב לחברת "אמבר" בשיקים וכי "השאיר את המשק עם החלב והפרות אוכלות" (עמ' 91 ש' 31-32). האח א' נשאל מדוע לא צירף אסמכתא והשיב "אין לי עניין בזה" (עמ' 49 ש' 31).

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

171. מנספחי השיקים שצורפו ע"י התובע עולה כי לאורך תקופה ארוכה שולמו הוצאות המזון
ל"אמבר" מחשבון המשק, אך בין החודשים יוני לאוגוסט 2007 שולמו הוצאות אלו מחשבוננו
העסקי בבנק לאומי. כך שלא ברור כיצד נוצר החוב הנטען בשל התשלומים השוטפים
ל"אמבר", ולא הוצגה כל אסמכתא לחוב הנטען. אשר על כן, טענות הנתבעים שכנגד לעניין
זה נדחות.
172. הנתבע שכנגד 1 מסר גרסאות סותרות באשר לטענתו כי התובע לקח כספים מהמשק והשאיר
חובות : בתחילה טען כי התובע לקח מהחשבון של המשק 500,000-600,000 ₪ (עמ' 10 ש' 12-
13), בהמשך טען כי לקח מהחשבון 90,000 ₪ (עמ' 11 ש' 2), אחר כך טען כי התובע יצר חוב
של 400,000 ₪ לאמבר וכפר יהושע (עמ' 24 ש' 11) ולאחר שהודע לו כי כפר יהושע כבר לא היו
תיקן את גרסתו וטען "לאמבר ולא לסי אר" (ש' 13), בהמשך תיקן את גרסתו וטען "אז 270.
לא זוכר..." (ש' 17). האח א' לא יכול היה לאשר בעדותו האם היו רווחים באותן שנים בהן
התובע תפעל את המשק (עמ' 34-36 38) אך בכל זאת טען כי התובע נטל את כל הרווחים. עוד
נשאל לגבי הצהרתו כי "בסך משוקלל מנשה נמצא ביתרת חוב עצומה מול משק הוריי", מהי
כוונתו בסך משוכלל, והשיב "בכללי כשאני רואה את התמונה חפיפית בלי מחשב...אני בעד
שיקבל את כל מה שמגיע לו, אני בעד שלום, שיחבק את ההורים שלו" (עמ' 50 ש' 6-8).
173. התובע צירף לסיכומיו דפי ח-ן לאחר סיום הראיות של החשבון הפרטי של נתבע שכנגד 1,
החשבון העסקי על שמו של התובע והחשבון העסקי על שם הנתבעת שכנגד 2.
בחשבון העסקי של נתבעת 2 יש הפקדות שוטפות של תנובה לחלב. בתחילת שנת 2003 ישנה
יתרת חוב של כ- 100,000 ₪. במהלך שנה זו הופקדו כספים במזומן לחשבון בסכום מצטבר
של 160,000 ₪. לא ברור טיבן של ההפקדות, יתכן, ואלו הכספים שהנתבע הפקיד בחשבון.
בסוף שנת 2006 יתרת החוב בחשבון הייתה של 94,000 ₪.
בחשבון העסקי של התובע ישנה הפקדת שיק של 90,000 ₪ ב- 11/07 ושיק נוסף של 50,000 ₪
ב- 12/07 שכיסו יתרת חוב נגררת בחשבון העסקי מ- 8/07, רק ב- 2/12 בוצעה משיכה של שיק
בנקאי בסך של 125,000 ₪ מהחשבון העסקי שיצרה יתרת חובה בחשבון, שנסגרה בהמשך
בהפקדה שבוצעה על ידי הנתבע שכנגד 1 בסך של 120,000 ₪. לא ידוע לטובת מי נמשכה אותה
המחאה בנקאית, אך לאור סמיכות הזמנים ניתן להניח שמדובר בסכום הפיצוי.
174. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים והראיות שהוצגו, אני קובעת כי הנתבעים שכנגד לא
הוכיחו כי התובע נטל לעצמו כספים רבים מהמשק, מעבר לכספי קיום סבירים, ובוודאי שלא
בהיקף הנטען על ידם בסיכומיהם. כך גם לא הוכח כי התובע יצר חובות עצומים של המשק,

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

- 1 שהיה על המשק לסלק לאחר עזיבתו. הוכח כי לתובע היה חוב בחשבון העסקי בסך של
2 142,000 ₪, ונותרה יתרת תשלומים למכון החליבה, אך לא מעבר לכך. ומכל מקום, מדובר
3 בחובות תפעול של המשק. כך גם לא הוכח כי התובע נטל הלוואות לצרכיו, שהיה על המשק
4 לסלק, תוך ניצול העובדה שהיה מיופה כוח בחשבון.
5
6 175. יש גם לקחת בחשבון כי התובע תפעל את המשק במשך ארבע שנים, עד שמונה הלכה למעשה
7 כבן ממשיך. הנתבעים שכנגד לא הסבירו כיצד מינו את התובע כבן ממשיך, אם הוא נכשל
8 בהפעלת המשק במשך ארבע שנות תפעולו ויצר חובות. אדרבא מעדות הנתבע שכנגד עולה כי
9 היה מרוצה מתפקוד התובע, ואכן נשאל "האם אחרי שעבד אצלך במשק מ- 2002 והיית
10 מרוצה ממנו החלטת לחתום אתו על הסכם". והשיב על כך בחיוב (עמ' 27 ש' 22-23).
11
12 176. לפיכך, אני דוחה את הטענה כי יש לקזז מכל פיצוי שייפסק חוב או יתרת חוב שנותרה
13 בחשבון העסקי.
14
15 177. עם זאת, אין חולק על פי עדויות הצדדים כי התובע קיבל 120,000 ₪ עם יציאתו מהמשק.
16 בדף הבנק של החשבון העסקי נצפית משיכה של שיק בנקאי בסך של 125,000 ₪, וסכום זה
17 יש לקזז מכל פיצוי שייפסק (עדות התובע עמ' 92 ש' 8).
18
19 ז. אחרית דבר
20
21 178. התביעה לביטול בנים ממשיכים מתקבלת.
22 מורה על ביטול מינוי הנתבעים כבנים ממשיכים במשק מס' .. במושב ...
23 ובהתאמה על מחיקת רישום דבר מינויים כבנים ממשיכים אצל הנתבעים 3 ו-4 .
24 179. התביעה הכספית מתקבלת בחלקה.
25 180. אני מחייבת את הנתבעים שכנגד ביחד ולחוד לשלם לידי התובע סכום של 346,288 ₪ (לאחר
26 שקוזז סכום של 125,000 ₪ ששולם לתובע עם יציאתו מן המשק) אשר מוצמדים למדד
27 המחירים לצרכן החל מיום הגשת התביעה. סכום זה ישולם תוך 60 יום, שאם לא כן יישא
28 הפרשי הצמדה וריבית כדין עד למלוא פירעונו.
29 181. אין חיוב בהוצאות לצדדים.
30 182. המזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים ותסגור את שני התיקים שבכותרת.
31 183. מותר לפרסום ללא פרטים מזהים.
32

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 10219-01-16 ל' ואח' נ' ל' ואח'

תמ"ש 2801-10-16 ל' נ' ל' ואח'

1

ניתן היום, כ"ד כסלו תש"פ, 22 דצמבר 2019, בהעדר הצדדים.

2

רונית גורביץ, שופטת

3

4

5

6

7